

Pasif Direniş: Oynamıyorum Demek

Mızıkçılık yapmak, oyunun en büyük tehdididir. Oynamayı reddeden bir kişi, binlerce itaatkar oyuncuyu şüpheye düşürür.

Oyun kurucuların (İktidarın, Sistemin, Sermayenin ve Algoritmaların) en büyük kâbusu, sokaklara dökülüp cam çerçeve indiren isyankar kalabalıklar değildir. Çünkü isyan da, sistemin içinde tanımlı bir oyundur; bir tür **PvP** (Player vs Player) etkinliğidir. Polis gelir, gaz atar, siz taş atarsınız, medya bunu çeker, reyting artar; bir etki-tepki dengesi kurulur. Bu, sistemin bildiği, önlemini aldığı ve hatta kriz anlarında kendi meşruiyetini tazelemek için (bkz: Naomi Klein, *Şok Doktrini*) yönetebildiği bir senaryodur.

Sistemin asıl korkusu, kodlarında karşılığı olmayan o "anomalı"dır: Bir kenarda kollarını kavuşturup oturan, ne öfke kusan ne de itaat eden, sadece sakın ve ifadesiz bir ses tonuyla "**Oynamıyorum**" diyen tek bir kişi.

Çocukluğumuzda "mızıkçı" (oyunbozan) diye dışlanan o çocuk, aslında oyunun en büyük, en tehlikeli devrimcisidir. Johan Huizinga, kült eseri *Homo Ludens*'te hilekar ile oyunbozanı ayırır. Hilekar, oyunu ciddiye alır ama kazanmak için kuralları gizlice çiğner. Oyunbozan ise oyunun illüzyonunu yıkar. O, oyunun devamlılığının oyuncuların rızasına bağlı olduğunu hatırlatan kişidir. Topu koltuğunun altına alıp "*Ben gidiyorum*" dediğinde, oyun biter. Kimse kaleye şut çekemez, ofsayt tartışması anlamsızlaşır. Maç iptal olur. Stadyum sessizliğe gömülür.

Edebiyatın en ikonik pasif direnişçisi, **Herman Melville**'in *Katip Bartleby* karakterini hatırlayalım. Wall Street'in göbeğinde, o kapitalist çarkın tam merkezinde çalışan bu sılık katip; patronu ona bir iş verdiğinde ne kavga eder, ne sendikal haklarını savunur, ne de açıkça itiraz eder. Sadece o meşhur, o tekinsiz cümleyi kurar: "**Yapmamayı tercih ederim.**" (I would prefer not to).

Bu cümle, bir atom bombasından daha etkilidir. Gilles Deleuze'e göre bu formül, dilin ve mantığın sınırlarını zorlar. "Yapmayacağım" dese, bu bir irade savaşıdır ve patron onu kovabilir. Ama "Yapmamayı tercih ederim" dediğinde, emir-komuta zincirini değil, emrin varoluşsal zeminini yok eder. Patron şaşırır, öfkelenir, tehdit eder, yalvarır ama Bartleby'nin o pasif, o sakin, o duvar gibi "yapmama" iradesi karşısında çaresiz kalır. Sistem, "Hayır" diyene karşı hazırlıklıdır (hapis, ceza) ama "Tercih etmiyorum" diyene karşı savunmasızdır.

Pasif direniş, modern dünyanın o çılgın hızına, o "Dromolojik" akışına atılmış en sert frendir.

Herkesin koştuğu yerde durmak, herkesin konuştuğu yerde susmak, herkesin aldığı şeyi almamak... Bu, akıntıya karşı kürek çekmek (ki bu sizi yorar) değil, akıntının ortasında devasa bir kaya gibi hareketsiz durmaktır. Su size çarpar, köpürür, etrafınızdan dolandır ama sizi sürükleyemez. Ve bir süre sonra, arkanızda durgun bir su birikintisi (Wake) oluşur. Diğerleri de akıntıdan yorulup o durgunluğa sığınmaya başlar. **Mahatma Gandhi**'nin "Satyagraha"sı veya Doğu felsefesindeki "**Wu Wei**" (Eylemsizlik yoluyla eylemek) prensibi budur.

Rosa Parks, otobüste beyazlara yer vermeyi reddettiğinde, silah çekmedi, slogan atmadı, manifesto okumadı. Sadece oturmaya devam etti. O basit, fiziksel "durma" eylemi, Amerika'daki ırkçılık oyununun kodlarını çöktürdü. Çünkü oyunun algoritması, siyahların korkup kalkması üzerine

kurgulanmıştı. O kalkmayınca, oyunun fizik motoru hata verdi (**Glitch**). Bir kişinin oturması, milyonların ayağa kalkmasını sağladı.

Bugünün dijital dünyasında pasif direniş; sokağa çıkmak değil, "**Offline**" olmaktır. Tüketmemektir, tıklamamaktır, izlememektir.

Algoritmalar bizden "**Etkileşim**" (Interaction) dilenir. Nefret kusmak için bile olsa o videoya yorum yapmanızı, o aptalca tweeti alıntılamanızı, o linke tıklamanızı isterler. Jean Baudrillard, *Sessiz Yiğınların Gölgesinde* kitabında; kitlelerin en büyük stratejisinin "anlamı emmek ve yutmak" olduğunu söyler. Sistemin yakıtı dikkattir. En büyük direniş, o içeriği görmezden gelmek, o "Trend Topic" ile ilgilenmemek, o %50 indirimini umursamamaktır. İlgi göstermediğiniz bir canavar, ne kadar büyük olursa olsun, açıktan ölür.

"**Hayır**" demek tam bir cümledir. Sonu noktayla biter, açıklamaya veya mazerete ihtiyaç duymaz. Bizlere "Hayır" demenin kabalık olduğu, uyumsuzluk olduğu öğretili. Oysa "Hayır", kişinin sınırlarını çizdiği, kendi egemenlik alanını ilan ettiği en politik kelimedir. Bir arkadaşınız sizi istemediğiniz bir yere çağırdığında yalan söylemek (Bahane uydurmak) sisteme ve sosyal riyakarlığa boyun eğmektir. "*Gelmek istemiyorum*" demek ise devrimdir.

Pasif direnişçi, oyun tahtasını devirmez (bu, oyunu ciddiye aldığını gösterir). Sadece hamle yapmayı reddeder. Satrançta sıranız geldiğinde ve hamle yapmadığınızda, karşı taraf ne kadar usta olursa olsun (Kasparov bile olsa) oyun kilitlenir (**Soft-lock**). Saat işler ama oyun ilerlemez. Zamanı dondurmak, gelişimi durdurmak, sistemin en nefret ettiği şeydir.

Étienne de La Boétie, yüzyıllar önce *Gönüllü Kulluk Üzerine Söylev*'inde tiranların gücünün kaynağını ifşa etmişti: "*Onu devirmeniz gerekmez, sadece*

onu desteklemeyi bırakın, o devasa heykelin altından kaidenizi çekin, kendi ağırlığıyla yıkılacaktır."

Unutmayın; bir makineyi durdurmanın en etkili yolu, çarkların arasına bir İngiliz anahtarı atmak değil (bu gürültü çıkarır ve tamir edilir), sadece sessizce eğilip **fişini çekmektir**.

Ve o fiş, sizin katılımınızdır. Siz enerjinizi, dikkatinizi ve paranızı kestiğiniz an, o devasa ekranlar kararır. **AFK** (Away From Keyboard - Klavyeden Uzakta).

Bölüm Sonu Oyunu:

"Bartleby Savunması (Yapmamayı Tercih Etmek)"

Amaç: Otomatikleşmiş "Evet" deme refleksini kırmak, bahane üretmeden reddetmenin (pasif duruşun) gücünü test etmek.

Oyuncular: Tek Kişi.

Süre: 24 Saat.

Oynanış:

1. **Karar:** Bugün, yapmak zorunda olmadığınız (hayati olmayan) ama nezaketen veya alışkanlıktan yaptığınız her şeye karşı bir "Duruş" sergileyeceksiniz.

Bölüm Sonu Oyunu: "Bartleby Savunması (Yapmamayı Tercih Etmek)"

2. Uygulama:

- Biri size "Şu videoyu izlesene" dediğinde: İzlemeyin. "Sonra bakarım" demeyin. Sadece izlemeyin.
- Bir mağazada satıcı ısrarla bir ürün denemeye çalıştığında: "Hayır, teşekkürler" deyin ve göz teması kurmadan yürümeye devam edin. (Gülümsemeyin, özür dilemeyin).
- WhatsApp grubunda gereksiz bir tartışma başladığında: Cevap yazmayın. Okundu bilgisini bile kapatın (Mavi tık olmasın). Sadece orada olmayın.
- İstemediğiniz bir davet aldığınızda: "Gelmeyi tercih etmiyorum" veya "Bana uygun değil" diyerek konuyu kapatın. "Hastayım", "İşim var" gibi yalan dolgular kullanmak yasak.

3. Gözlem: Karşı tarafın şaşkınlığını, ısrarını ve sonunda pes edişini izleyin. Sizin o "sakin duvarınız"a çarpan taleplerin nasıl enerjisiz kaldığını görün.

Kazanım: Açıklama yapma, mazeret uydurma veya ikna etme yükümlülüğünüzün olmadığını fark etmek. "Hayır" demenin ve durmanın, aslında ne kadar az enerji harcatan, konforlu bir eylem olduğunu keşfetmek.